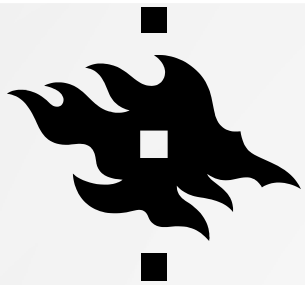

NUORISORANGAISTUS (NR) JA VALVONNALLA TEHOSTETTU EHDOLLINEN VANKEUSRANGAISTUS (ERN)

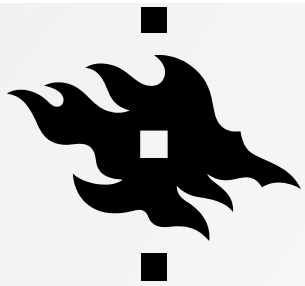
Anna Halén, Saila Tuomala,
Sasu Tyni, Tuomas Laurila

KUVAUS HANKKEESTA

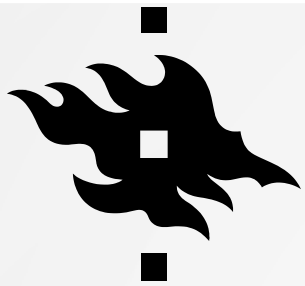
- Osana Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin lakisääteistä tehtävää
- Oikeusministeriön tietotarve
- Nuorisorangaistus: miksi sovelletaan niin vähän
- Laajennus ERN:iin
- Vahvistaa yhdyskuntaseuraamusten tutkimusta Suomessa
- Yhteistyösopimus Krimo – RISE

- Tutkimusraportin julkaisu syksyllä 2023
- Liittyy Tapio Lappi-Seppälän raporttiin *Selvityksiä nuorten seuraamusjärjestelmästä ja sen soveltamisesta ikäryhmässä 15–17* (ei vielä julkaistu).

HANKKEESEEN OSALLISTUNEET

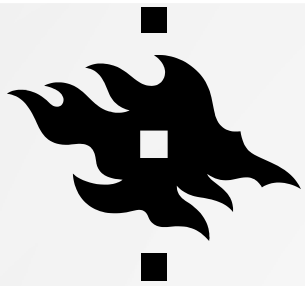
- Raportin kirjoittajat: Anna Halén, Saila Tuomala, Sasu Tyni ja Tuomas Laurila.
- Tutkimuksen tekemiseen ja aineiston kokoamiseen osallistuivat kirjoittajien lisäksi Tapio Lappi-Seppälä ja Nino Lindström.
- Ohjausryhmä: Mirja Salonen (OM), Paulina Tallroth (OM), Aarne Kinnunen (OM), Taina Alakahri (RISE), Johanna Mansikkala (RISE) ja Ilppo Alatalo (RISE).

TAUSTA

Miksi nuorisorangaistusta käytetään niin vähän?

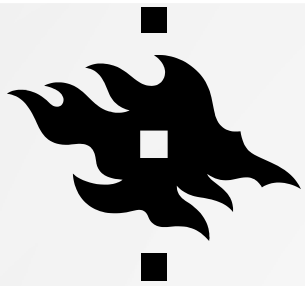
- Lappi-Seppälä: kolme filtteriä=
 - a) Syyttäjien tekemien seuraamusselvitysten määrä
 - b) RISE suosittanut NR vain noin joka toisessa
 - c) Tuomioistuin ei aina tuomitse

TUTKIMUSTAVOITTEET

Tutkimustavoitteet:

- 1) Mitä seikkoja syyttäjät ottavat huomioon harkitessaan, pyytävätkö he RISE:ltä selvitystä nuorisorangaistuksen soveltuvuudesta
- 2) Miten kauan nuorten rikosasioiden käsitteleminen oikeusasteissa ja täytäntöönpanossa keskimäärin kestää
- 3) Mitkä tekijät yhdistivät niitä nuoria, joilta on pyydetty nuorisorangaistusta koskeva selvitys (entä niitä, jotka saivat nuorisorangaistuksen suoritettua loppuun)
- 4) Miten syyttäjät ja RISE:n nuorten parissa työskentelevät henkilöt suhtautuvat nuorisorangaistukseen ja ERN:iin?

AINEISTOT

- **Rekisteriaineistot**

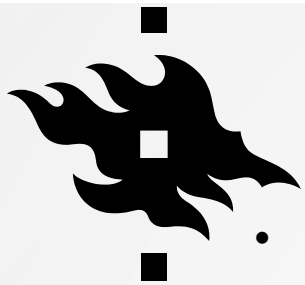
- Nuorisorangaistusaineisto: yksittäisiin henkilöihin liittyvät asiakastiedot (lomakkeet) Tyyne-asiakastietojärjestelmästä yhdistettiin kokonaisaineistoksi.
- Nuorten ehdollisen vankeuden valvontaa kuvaava aineisto: suoritettiin Tyyne-asiakastietojärjestelmän SQL-kannasta massapoiminta.
- Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutin rekisteriaineisto: käräjä- ja hovioikeuden tuomiotiedot.

- **Kyselyt**

- Syyttäjät: 49 vastausta
- RISE:n työntekijät: 49 vastausta

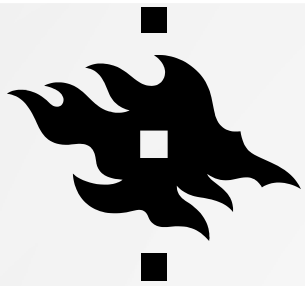
- **Haastattelut**

- Syyttäjiä: 4
- RISE:n työntekijöitä: 5

AIEMPI TUTKIMUS

- Nuorisorangaistuksesta ja nuorten ehdollisen vankeuden tehosteen tuomitusta valvonnasta:
 - Marttunen, Matti – Takala, Jukka-Pekka: Nuorisorangaistus 1997–2001: uuden rangaistuslajin arviointi. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 192. Helsinki 2002.
 - Marttunen, Matti – Keisala, Hertta: Nuorisorangaistus I. Nuorisoprosessi ja tuomitseminen. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 230. Helsinki 2007.
 - Keisala, Hertta – Marttunen, Matti: Nuorisorangaistus II. Toimeenpano ja vaikuttavuus. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 231. Helsinki 2007.
 - Harrikari, Timo: Ehdollisesti rangaistujen nuorten valvonta. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 2/2010.
 - Väkiparta, Hanna – Marttunen, Martti: Valvonta nuorten rangaistuksena. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 95. Helsinki 2009.
 - Marttunen, Matti: Nuorisorikosoikeus. Alaikäisten rikosten seuraamukset kriminaalipoliittisesta ja vertailevasta näkökulmasta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 236. Helsinki 2008.

MUUTA YHDYSKUNTASEURAAMUKSISTA

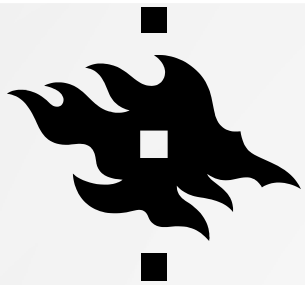
- Leinonen, Jukka – Linderborg, Henrik – Vepsäläinen, Janne: Yhdyskuntapalvelun, valvontarangaistuksen ja ehdollisen vankeuden oheisrangaistuksena tuomittavan yhdyskuntapalvelun käyttö seuraamusjärjestelmässä: alueelliset erot, yhdenvertaisuus ja viranomaisprosessien vaikutukset. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja, 1/2020.
- Mäkelä, Frida Emilia – Carling Chris (toim.). Seuraamusjärjestelmä 2021: Kontrollijärjestelmä tilastojen ja tutkimusten valossa. Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, Katsauksia; 53/2023. Helsinki 2023.
- Risen laatututkimus.

TULEVAT TUTKIMUKSET

- Noora Lähteenmäen väitöskirja valvontarangaistuksesta
- Krimon valvontaa koskeva tutkimus (EAV, VALRA, VKV)
- Uusintarikollisuusanalyysit yhdyskuntaseuraamuksittain (syksy 2023-)

NOSTOJA TULOXSISTA

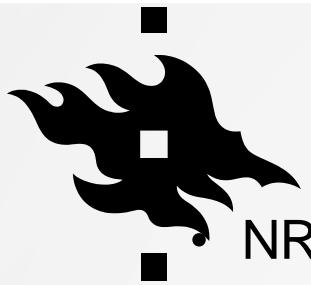
1. RANGAISTUSLAJIN VALINTA

- Nuorisorikosoikeuden erityispiirteet
- Jos asiassa ei jää vartenotettavaa epäilyä nuoren syyllistymisestä rikokseen, on häntä koskevassa seuraamusharkinnassa otettava huomioon paitsi oikeudenmukaisuus- ja suhteellisuusperiaate, myös esimerkiksi *tekijän elämäntilanteeseen ja uusimisriskiin* liittyviä seikkoja.
- Seuraamusselvitys: jos rikoksesta on odotettavissa ankarampi rangaistus kuin sakkoa
- Mihin seikkoihin syyttäjät kiinnittävät huomiota harkitessaan, vaativatko he yksittäisessä rikosasiassa nuorelle ERN:iä vai nuorisorangaistusta = pyytävätkö he RISE:ltä selvitystä nuorisorangaistuksen soveltuvuudesta

NUORISORANGAISTUKSEN JA ERN:N VÄLINEN ANKARUUSERO

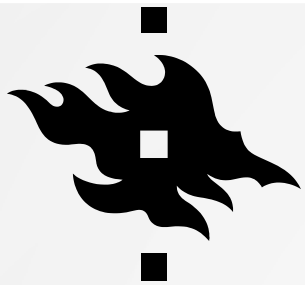
- 57 % syyttäjistä ei pitänyt näiden seuraamusten välistä ankaruuseroa kovin selkeänä
- Haastatteluissa ilmeni erilaisia tulkintoja siitä, milloin NR soveltuu
- Nuorisorangaistuksen ja valvonnalla tehostetun ehdollisen vankeusrangaistuksen välinen seuraamuslajivalinta tulisi siten tehdä paitsi arvioimalla, että rangaistuksen *ankaruus* on oikeassa suhteessa teon moitittavuuteen, myös seuraamuslajin *tarkoituksenmukaisuutta* kyseisen nuoren tilanteeseen nähden arvioimalla

RANGAISTUKSEN ANKARUUS SUHTEESSA TEON MOITITTAVUUTEEN?

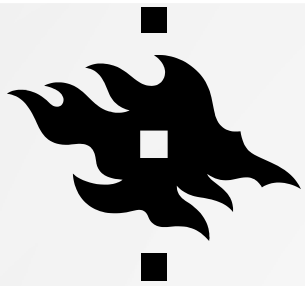
NR:

- Intensiivisempi ja tapaamiset velvoittavampia -> jopa muunnettavissa ehdottomaksi
- ERN:
 - Vähemmän intensiivinen, rikkeestä vain valvonta-ajan pidennys
 - Vankeusrangaistuksen täytäntöönpano lykkääntyy koeajaksi
 - Koeaika 1-3v ja mahdollisuus määrätä vankeusrangaistus täyt.panoon, jos tuomittu tekee koeaikana rikoksen, josta hänet tulisi tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen -> yhteinen rangaistus (aikaisemmin tuomitun vankeusrangaistuksen täytäntöönpano joko osin tai kokonaan + uusi, koeaikana tehty rikos)
 - Kuitenkin alle 18v tehdystä rikoksesta harvoin
- NR yleensä ankarampi:
 - NR 4kk-1v / ehdollinen jopa 2v + valvonta

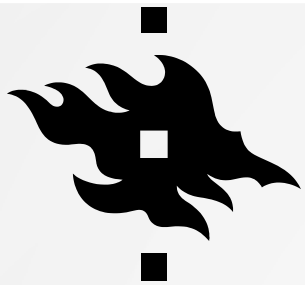
RANGAISTUKSEN TARKOITUKSEN MUKAISUUS?

- Nuorisorangaistus RL 6:10a: Alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta tuomitaan nuorisorangaistukseen, jos: 1) sakko on rikoksen vakavuus, rikoksesta ilmenevä tekijän syyllisyys ja tekijän aikaisemmat rikokset huomioon ottaen riittämätön rangaistus eivätkä painavat syyt vaadi ehdottoman vankeusrangaistuksen tuomitsemista; ja 2) ehdollista vankeutta valvontoiheen ei ole pidettävä riittävänä tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi tai uusien rikosten ehkäisemiseksi
- ERN RL 6:10.3: Rikoksen alle 21-vuotiaana tehnyt voidaan tuomita ehdollisen vankeuden tehosteeksi valvontaan yhden vuoden kolmen kuukauden ajaksi, jos tätä on pidettävä perusteltuna *tekijän sosiaalisen selviytymisen edistämiseksi tai uusien rikosten ehkäisemiseksi*.
- Marttunen:
 - 1) Kuinka intensiivisiä toimenpiteitä nuori tarvitsee?
 - 2) Kuinka korkea uusimisriski nuorella on?
 - 3) Nuoren yhteistyökyky?
 - 4) Voidaanko NR:lla vaikuttaa?
- Nuoren aikaisemmat rikostuomiot?
- Nuori sijoitettuna laitokseen?

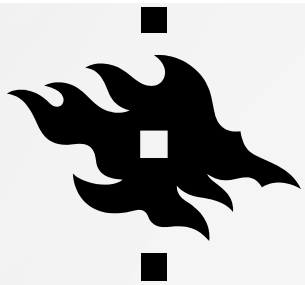
NUORISORANGAISTUKSEN EPÄSELVÄ ASEMA

- RISE:n rooli?
- Valtaosa syyttäjistä (92 %, 45 syyttäjää) kertoi, ettei kukaan muu taho (kuten RISE tai sosiaaliviranomainen) ole koskaan tehnyt hänelle aloitetta nuorisorangaistuksen soveltuvuuden selvittämisessä.

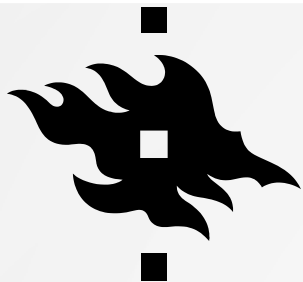
2. RISE:N KOKEMUKSET SEURAAMUSLAJEISTA

- Vastaajista 55 % (27 henkilöä) oli osallistunut nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoon tai laatinut nuorisorangaistusta koskevan selvityksen
 - Suurin osa heistä piti NR hyvänä seuraamuksena
 - Intensiivisyys, moniammatillisuus
 - Sitouttaa nuoren ja takaa resurssit
- Vastaajista 100 % (49 henkilöä) oli osallistunut ERN:n täytäntöönpanoon tai laatinut seuraamusselvityksen
 - Suurin osa piti ERN:ä hyvänä seuraamuksena, sillä se on nuorelle ehdollista vankeutta konkreettisempi
 - ERN:n hyöty riippuu kuitenkin enemmän siitä, miten hyvin nuori sitoutuu
- Seuraamusten oikea-aikaisuus! (Joutuisa käsittely)

3. RIKOSPROSESSIEN KESTOT

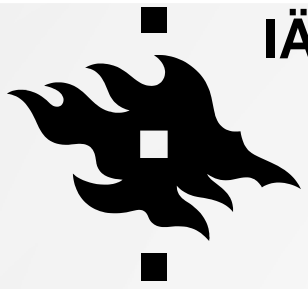
- Nuorten rikosasiat tulisi käsitellä nopeasti, mutta todellisuudessa rikosprosessit ovat pitkiä.
- Nuoren elämäntilanne ehtii pitkien käsittelyaikojen myötä muuttua asian viranomaiskäsittelyn aikana paljon, myös huonompaan suuntaan, ennen kuin seuraamuksen täytäntöönpano alkaa.
 - Mikäli nuoren tilanne ehtii muuttua paljon, seuraamuksen täytäntöönpano ei välttämättä enää onnistu nuoren kannalta hyödyllisellä tavalla.
- Joutuisaan käsittelyyn liittyy myös nuorten asioiden keskittämisen tärkeys eri viranomaisilla (poliisi, syyttäjä, RISE), joka nähtiin tärkeänä sekä syyttäjien että RISE:n keskuudessa. Haastatteluissa keskittämistä puolsivat sekä ne, joiden alueella asioita ei ollut keskitetty kuin nekin, joiden alueella nuorten asiat oli keskitetty tietyille toimijoille.

NUORISORANGAISTUSDATAAN PERUSTUVIEN RIKOSOIKEUSPROSESSIEN ERI VAIHEIDEN KESTOT

	Aika tuomion ensimmäisestä rikoksesta täytäntöönpanon alkamiseen	Aika tuomion ensimmäisestä rikoksesta toimeenpanon päättymiseen	Aika asian vireilletulopäivästä alioikeuden tuomion antopäivään	Aika asian vireilletulopäivästä hovioikeuden tuomion antopäivään	Aika asian vireilletulosta toimeenpanon alkamiseen
N	43	45	41	6	39
Keskiarvo	451,4	739,2	68,7	244,2	170,8
Mediaani	422,0	763,0	56,0	268,5	131,0
Keskihajonta	254,2	328,4	59,2	75,3	143,1
Lyhyin	76,0	202,0	14,0	149,0	23,0
Pisin	1210,0	1891,0	345,0	331,0	698,0

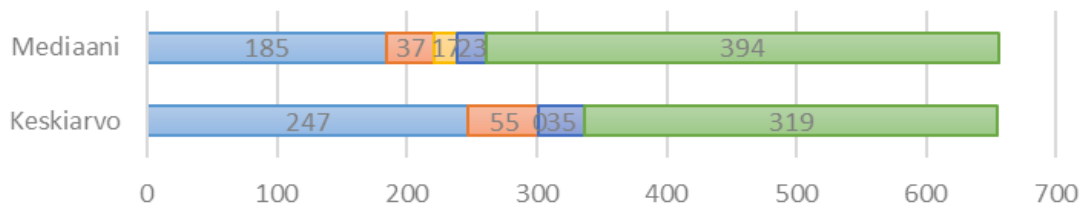
- Aikaväli rikoksesta täytäntöönpanon alkamiseen kesti keskimäärin n. 450 päivää (n. vuosi ja kolme kuukautta).
- Koko prosessi, eli aikaväli rikoksesta toimeenpanon päättymiseen, kesti keskimäärin noin 2 vuotta. Lyhyin kesto oli 202 päivää ja pisin vuorostaan yli 5 vuotta.
- Käräjäoikeuden vireilletulopäivästä kesti keskimäärin 68 päivää käräjäoikeuden tuomioon ja vastaavasti keskimäärin 244 päivää hovioikeuden tuomioon.

IÄN MERKITYS RIKOSOIKEUSPROSESSIN KESTOLLE

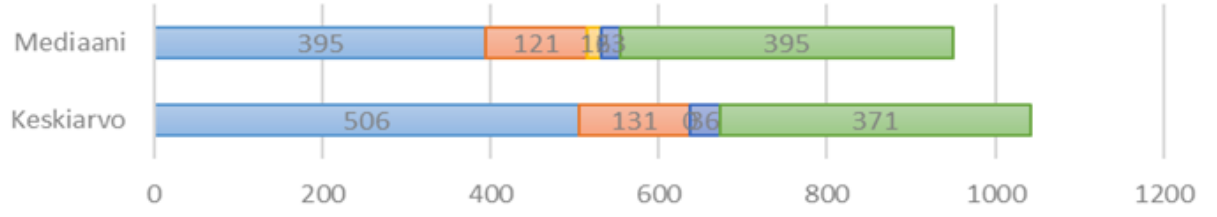
Tutkimusta tehdessä nousi edelleen esille, että henkilön iällä voi olla vaikutusta rikosoikeusprosessin etenemisen suhteen ennen tuomiota. Vaikka rikos olisi tehty 15-17 vuotiaana, mutta mikäli henkilö ehtii tulla täysi-ikäiseksi ennen tuomiotaan henkilön käsittelyajat voivat pidentyä aikuisten tasolle, kun häntä ei enää koske nuoren henkilön asian käsittelyn kiireellisyyttä.

Nuorten ehdollisen vankeuden valvonnan prosessin aikajana - Prosessin kesto kaikki tuomiohetkellä alle 18v. tapaukset

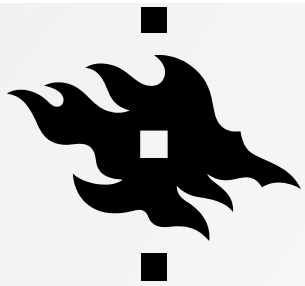

- Aika ensimmäisestä rikoksentekopäivästä asian vireilletulopäivään (pv)
- Prosessin kesto asian vireilletulopäivästä alioikeuden tuomion antopäivään (pv)
- Prosessin kesto ylimmän oikeusasteen tuomion antopäivästä täytäntöönpanoasiakirjojen saapumiseen yks-toimistoon (pv)
- Aika täytäntöönpanoasiakirjojen saapumisesta ensimmäiseen suunniteltuun tapaamiseen (pv)
- Aika ensimmäisestä suunnitellusta tapaamisesta valvonnan päättymiseen (pv)

Nuorten ehdollisen vankeuden valvonnan prosessin aikajana - Prosessin kesto kaikki tuomiohetkellä yli 18v. tapaukset

- Aika ensimmäisestä rikoksentekopäivästä asian vireilletulopäivään (pv)
- Prosessin kesto asian vireilletulopäivästä alioikeuden tuomion antopäivään (pv)
- Prosessin kesto ylimmän oikeusasteen tuomion antopäivästä täytäntöönpanoasiakirjojen saapumiseen yks-toimistoon (pv)
- Aika täytäntöönpanoasiakirjojen saapumisesta ensimmäiseen suunniteltuun tapaamiseen (pv)
- Aika ensimmäisestä suunnitellusta tapaamisesta valvonnan päättymiseen (pv)

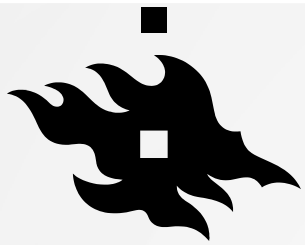
4. NUORTEN TAUSTAT NUORISORANGAISTUKSIA KOSKEVISSA SEURAAMUSSELVITYKSISSÄ*

- Noin 90% 59 tapauksissa, joista nuoresta oli pyydetty seuraamusselvitys kosien nuorisorangaistusta: nuori oli mieshenkilö, tuli kaupunkimaiselta kunnalta, nuorella oli Suomen kansalaisuus ja äidinkieli oli suomi.

Perustuu 55 tapauksen tietoihin vuosilta 2013-2018:

- 49 tapauksessa nuori oli lastensuojelun asiakkaana ja edelleen 5 tapauksessa nuori oli ollut lastensuojelun asiakkaana, mutta lastensuojelun asiakkuus oli useimmiten lopetettu henkilön tultua täysi-ikäiseksi. Yhdessä tapauksessa henkilöllä ei ollut lastensuojelukontaktia.
 - Nuori oli parhaillaan/ oli ollut huostaanotettuna: 24 tapausta
 - Nuori oli parhaillaan/ oli ollut sijoitettuna lastensuojelun toimesta: 48 tapausta
- Nuorilla löytyi 14 tapauksessa mainintaa psykiatrisesta hoidosta (sekä avo- että osastohoito), 14 tapauksessa oppimisvaikeuksista ja 33 tapauksessa aggressiivisesta tai impulsiivisesta käytöksestä.
- Nuorten tapauksissa 21 eivät olleet töissä eikä opiskellet.
- 8 tapauksissa nuori oli keskeyttänyt peruskoulun. 11 tapauksessa nuori opiskeli toisen asteen tutkintoa, joista yksi oli lukiossa.

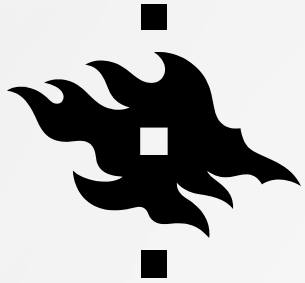
*Nuorisorangaistusta koskevat selvitykset kuvaavat nuorten taustoja ennen mahdollista tuomiota, jolloin nuorisorangaistuksiin tuomittujen taustat mahdollisesti voivat poiketa tästä hieman.

■ NUORTEN TAUSTOJEN YHTEYS NUORISORANGAISTUKSEN SUORITTAMISEEN

- • Tapaamisten toteutumisen suhteen vaikutti siltä, että he, ketkä parhaillaan opiskelivat myös sitoutuivat paremmin tapaamisiin, verrattuna heihin, ketkä eivät opiskelleet.
- Keskeytyksissä ilmeni myös havaintoja siitä, että täytöntöönpanon keskeyttäminen oli yleisempää heillä, jotka olivat jättäneet peruskoulun kesken suhteessa niihin, jotka joko opiskelivat tai olivat suorittaneet peruskoulun.
- Maininta oppimisvaikeuksista vaikutti mahdollisesti olevan yhteydessä toteutuneisiin tapaamisiin, jolloin selkeästi suurin osa niistä nuorista, joiden kohdalla mainittiin oppimisvaikeuksia, eivät sitoutuneet hyvin tapaamisiin.
- Rangaistusten sisällöissä ja resursseissa huomioitava oppimisvaikeudet laajemmin?

HUOM! Yllä olevat havainnot perustuvat pieniin tapausmääriin ja ovat täten liian pienet tilastollisten merkityksien saavuttamiseksi. Havaintojen perusteella ei täten voida vetää suoria johtopäätöksiä, mutta aiheen syvällisempi tarkastelu lienee aiheellinen.

KIITOS!